

สรุปและเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงการใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ 1 และชุมชนคลองด่าน พบว่าพื้นที่โล่งว่างในชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีความใกล้ชิด และทำหน้าที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิต และการประกอบกิจกรรมต่างๆของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนได้ในเวลาเดียวกัน โดยสรุปเป็นประเด็นต่างๆได้ดังต่อไปนี้

6.1 สภาพทางกายภาพของพื้นที่โล่งว่างในชุมชน

พื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ 1 และชุมชนคลองด่าน เป็นพื้นที่ที่มีอยู่ตามพัฒนาการการใช้พื้นที่ในชุมชน สภาพแวดล้อมของตำแหน่งที่ตั้งชุมชน และความช่วยเหลือในการปรับปรุงสภาพพื้นผิวเส้นทางสัญจรในชุมชนโดยการเคหะแห่งชาติ จากการศึกษาพบว่าชุมชนคลองด่าน ซึ่งมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ยังไม่เกิดการใช้ประโยชน์ขึ้นอย่างเข้มข้น ส่งผลให้ลักษณะการปลูกสร้างอาคารบ้านเรือนในชุมชนมีลักษณะกระจายตัว การปลูกสร้างบ้านเรือนส่วนใหญ่ปลูกสร้างโดยมีที่เว้นว่างระหว่างอาคาร และมีพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 48.95 ของพื้นที่ชุมชน ส่วนชุมชนชอยพัฒนาการ 1 นั้นมีตำแหน่งที่ตั้งชุมชนอยู่ในพื้นที่ปิดล้อม สภาพแวดล้อมด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่โดยรอบเกิดขึ้นอย่างเข้มข้น และส่งผลให้ลักษณะการปลูกสร้างอาคารบ้านเรือนในชุมชนมีลักษณะหลังคาชนหลัง แน่นชิดติดกัน โดยมีพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.96 ของพื้นที่ชุมชน เนื่องจากชุมชนชอยพัฒนาการ 1 และชุมชนคลองด่านมีขนาดพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงกัน จึงสามารถสรุปได้ว่า ชุมชนคลองด่านนั้นมีพื้นที่โล่งว่างในชุมชนในสัดส่วนที่สูงกว่าหรือขนาดใหญ่กว่าชุมชนชอยพัฒนาการ 1

แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพและลักษณะของพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ในชุมชนชอยพัฒนาการ 1 และชุมชนคลองด่าน ก็พบว่า การที่ชุมชนชอยพัฒนาการ 1 มีพื้นที่โล่งว่างในชุมชนอยู่เป็นส่วนน้อยและเป็นแนวแกนในชุมชนนั้น ส่งผลให้ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนมีโอกาสได้พบปะ ทักทาย และรู้จัก คู่กันเคยกันได้มากกว่า แต่ทั้งนี้การพบปะ ทักทายของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนที่เกิดขึ้นเป็นการปะทะสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นแบบไม่มีคุณภาพ คือ เป็นการทักทายแบบผ่านทาง เนื่องจากข้อจำกัดของสภาพพื้นที่ที่มีขนาดเล็กแคบ การใช้เวลาเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนเกิดขึ้นในระยะเวลาที่สั้น และต้องอาศัยการปรับใช้พื้นที่ร่วมกันสูง และด้วยเหตุที่ชุมชนชอยพัฒนาการ 1 มีเส้นทางสัญจรเป็นพื้นที่โล่งว่างรูปแบบหลักในชุมชน จึงส่งผลให้ผู้

อาศัยอยู่ในชุมชนไม่มีพื้นที่ทางเลือกเพื่อการประกอบกิจกรรมอีกด้วย ส่วนชุมชนคลองด่าน ซึ่งมีพื้นที่โล่งว่างอยู่ในสัดส่วนที่สูง มีพื้นที่หลายรูปแบบให้ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนได้มีทางเลือกในการประกอบกิจกรรม แต่พื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่าน เป็นพื้นที่ที่ขาดความเชื่อมต่อที่ดี การประกอบกิจกรรมของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนเกิดขึ้นกระจายทั่วไปในชุมชน โดยไม่มีพื้นที่ศูนย์กลางอันเป็นพื้นที่ที่จะสามารถใช้ในการประกอบกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้อาศัยอยู่ในชุมชนได้ ถึงแม้ว่าพื้นที่ลานกีฬาจะเป็นพื้นที่ลานขนาดใหญ่ มีผู้ใช้ประกอบกิจกรรมจำนวนมาก แต่พื้นลานก็เป็นพื้นที่ที่จัดเตรียมไว้เฉพาะกิจกรรมกีฬา ที่ผู้ประกอบกรรมได้แก่ กลุ่มผู้ชายในวัยรุ่นและหนุ่มสาว เท่านั้น

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ แตกต่างกันในสองชุมชน เป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมการประกอบกิจกรรมของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนในลักษณะที่แตกต่างกัน

6.2 การใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งว่างของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน

การใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ การใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในชุมชน และการใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการปะทะสัมพันธ์ในชุมชน โดยบทบาทของพื้นที่โล่งว่างต่อการดำเนินชีวิตประจำวันนั้นก็ยิ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. การรองรับการจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งได้แก่ อุปกรณ์เกี่ยวกับครัวเรือนต่างๆ อุปกรณ์ประกอบอาชีพ และยานพาหนะ

2. การรองรับกิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต หรือกิจกรรมจำเป็น(Necessary activities) ต่างๆ ซึ่งได้แก่ การสัญจรต่างๆ กิจกรรมเกี่ยวกับครัวเรือน และการซื้อ-ขายสินค้า

ส่วนการใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการปะทะสัมพันธ์ของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น เนื่องจากกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือกิจกรรมทางเลือก

(Optional activities) และกิจกรรมการปะทะสัมพันธ์(Social activities) ต่างๆนั้น เป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับสภาพทางกายภาพของพื้นที่โล่งว่าง การใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งว่างในด้านการพักผ่อนหย่อนใจและการปะทะสัมพันธ์นี้ จึงขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ว่ามีความเหมาะสมและดึงดูดให้เกิดกิจกรรมได้มาก-น้อยเพียงใด นอกจากนี้ กิจกรรมด้าน

การพักผ่อนหย่อนใจและการปะทะสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนยังแสดงให้เห็นถึงระดับคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนได้อีกด้วย โดยนอกจากจำนวนหรือสัดส่วนของกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจและการปะทะสัมพันธ์ที่แสดงถึงคุณภาพของพื้นที่โล่งว่างแล้ว ลักษณะของกิจกรรม และกลุ่มผู้ประกอบกิจกรรมก็ยังเป็นสิ่งที่ชี้ได้ถึงคุณภาพของพื้นที่ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยและสภาพแวดล้อมด้านการปะทะสัมพันธ์ในชุมชน

จากการศึกษาถึงบทบาทของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านพบว่า พื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านมีบทบาทในการรองรับกิจกรรมต่างๆในวันธรรมดามากกว่าวันหยุด โดยกิจกรรมหลักๆที่ลดจำนวนลงเป็นอย่างมากในวันหยุดก็คือ กิจกรรมจำเป็น โดยเฉพาะกิจกรรมจำเป็นในลักษณะของการสัญจร นอกจากนี้ยังพบว่าช่วงเวลาเย็นเป็นช่วงที่พื้นที่โล่งว่างในชุมชนทั้งสองมีบทบาทในการรองรับกิจกรรมต่างๆเป็นจำนวนมากที่สุด โดยเฉพาะกิจกรรมสังคมที่จะเพิ่มขึ้นมากในช่วงเวลานี้

6.2.1 การใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งว่างเพื่อการดำเนินชีวิตในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน

6.2.1.1 การใช้พื้นที่โล่งว่างเพื่อการรองรับการจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

พื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านมีบทบาทในการรองรับการจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ที่เกิดขึ้นใน 3 ลักษณะคือ

1. การรองรับการจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ที่ล้นออกมาจากตัวอาคารพักอาศัยในชุมชน : ลักษณะการใช้พื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพื้นที่โล่งว่างในการรองรับวัตถุ อุปกรณ์ที่ล้นออกมาจากตัวอาคารพักอาศัยในชุมชน ได้แก่ การจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ประเภทอุปกรณ์เกี่ยวกับคร้วเรือน ซึ่งวัตถุ อุปกรณ์ประเภทที่มีการจอด/วางบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนเป็นจำนวนมากที่สุด โดยพื้นที่ที่ใช้ในการจอด/วางอุปกรณ์เกี่ยวกับคร้วเรือนในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน ได้แก่ พื้นที่กึ่งสาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนที่ติดกับตัวอาคารพักอาศัยและพื้นที่ซอย ซึ่งเป็นเส้นทางสัญจร ที่มีปริมาณการสัญจรเกิดขึ้น จึงถูกใช้ไปในลักษณะเดียวกับพื้นที่กึ่งสาธารณะ การใช้พื้นที่ว่างที่มีอยู่รอบๆอาคารไปเพื่อการจอด/วางอุปกรณ์

เกี่ยวกับครัวเรือน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่โล่งว่างในชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ภายในอาคารพักอาศัยในชุมชนแออัด โดยพื้นที่โล่งว่างในชุมชนมีบทบาทในการรองรับการใช้พื้นที่เพื่อการจอด/วางอุปกรณ์เกี่ยวกับครัวเรือนที่ล้นทะลักออกมาจากอาคารพักอาศัยในชุมชนแออัด และบทบาทของพื้นที่โล่งว่างในด้านนี้อาจจัดเป็นลักษณะเฉพาะของของการใช้พื้นที่ภายในชุมชนแออัดลักษณะหนึ่ง

2. การจอด/วางอุปกรณ์ประกอบอาชีพ : ชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านมีลักษณะการใช้พื้นที่โล่งว่างไปเพื่อการจอด/วางอุปกรณ์ประกอบอาชีพในสัดส่วนที่แตกต่างกันคือ ชุมชนซอยพัฒนาการ1มีการใช้พื้นที่โล่งว่างในชุมชนไปเพื่อการจอด/วางอุปกรณ์ประกอบอาชีพคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ17 ของการจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ทั้งหมดบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชน ส่วนชุมชนคลองด่านใช้พื้นที่โล่งว่างไปเพื่อการจอด/วางอุปกรณ์ประกอบอาชีพเพียงร้อยละ2.1 ของการใช้พื้นที่เพื่อการจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ทั้งหมดบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชน และสัดส่วนของการจอด/วางอุปกรณ์ประกอบอาชีพ ซึ่งได้แก่ รถเข็นประเภทต่างๆเป็นหลัก ที่แตกต่างกันนี้ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการประกอบอาชีพของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน คือผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนซอยพัฒนาการ1มีการประกอบอาชีพค้าขาย โดยการนำสินค้าใส่รถเข็นออกไปขายนอกชุมชนมากกว่าชุมชนคลองด่าน ลักษณะเฉพาะของอาชีพที่ใช้อุปกรณ์ประกอบอาชีพนี้ก็คือ มีระยะการเดินทางไปสู่แหล่งงานที่จำกัด เนื่องจากจากการสำรวจพบว่า รถเข็นที่จอดอยู่บนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านเป็นรถเข็นที่ไม่ติดเครื่อง จึงจัดเป็นอุปกรณ์ประกอบอาชีพที่มีความจำกัดในด้านระยะการเดินทางไปสู่พื้นที่ที่จะนำสินค้าไปขายหรือแหล่งงานนั่นเอง รวมทั้งผลจากการออกแบบสอบถามก็ยังพบว่าผู้อาศัยอยู่ในชุมชนซอยพัฒนาการ1 ประกอบอาชีพค้าขายมากกว่าผู้อาศัยอยู่ในชุมชนคลองด่าน โดยจากบทบาทของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านในการรองรับการจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ประเภทอุปกรณ์ประกอบอาชีพนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า พื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1มีบทบาทในการรองรับการจอด/วางอุปกรณ์ประกอบอาชีพมากกว่า และแสดงให้เห็นว่า ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนซอยพัฒนาการ1มีการประกอบอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนมากกว่าชุมชนคลองด่าน

3. การจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ในแนวราบ : จากการสำรวจการใช้พื้นที่โล่งว่างในชุมชนไปเพื่อการจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ประเภทอุปกรณ์ประกอบอาชีพ และยานพาหนะในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน พบว่าพื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1มีบทบาทในการรองรับการจอด/วาง

อุปกรณ์ประกอบอาชีพและยานพาหนะ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการใช้พื้นที่ในแนวราบ ในสัดส่วนที่สูงกว่าชุมชนคลองด่าน จึงแสดงให้เห็นได้ว่า ชุมชนชอยพัฒนาการ1มีการใช้พื้นที่สัมพันธ์กับพื้นราบหรือแนวราบมากกว่าชุมชนคลองด่าน

6.2.1.2 การรองรับกิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

การใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งว่างเพื่อการรองรับกิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเป็นการใช้ประโยชน์ที่เด่นที่สุดในการรองรับกิจกรรมประเภทต่างๆของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน กิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ได้แก่ กิจกรรมจำเป็นในลักษณะต่างๆ ได้แก่ การสัญจร การประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับครัวเรือน และการซื้อ-ขายสินค้า เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นสัดส่วนสูงที่สุดบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน โดยคิดเป็นร้อยละ66.67 ของกิจกรรมทั้งหมดบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1 และร้อยละ48.22 ของกิจกรรมทั้งหมดบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่าน แสดงให้เห็นว่า พื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1 มีบทบาทในการรองรับกิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตเป็นหลัก ส่วนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่านนั้น นอกจากจะมีบทบาทในการรองรับกิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแล้ว ยังมีบทบาทในการรองรับกิจกรรมประเภทอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันอีกด้วย

6.2.2 การใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งว่างเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการปะทะสัมพันธ์ในชุมชนชอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน

สัดส่วนของกิจกรรมเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจหรือกิจกรรมทางเลือก(Optional activity) และกิจกรรมสังคม(Social activity) ที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน เมื่อเทียบกับสัดส่วนของกิจกรรมจำเป็น(Necessary activity)ที่สูงแล้ว แสดงให้เห็นว่าพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1มีบทบาทในการรองรับกิจกรรมเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจและการปะทะสัมพันธ์ต่ำกว่าบทบาทในการรองรับกิจกรรมจำเป็นมาก ซึ่งต่างจากบทบาทในการรองรับกิจกรรมของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่านที่มีบทบาทในการรองรับกิจกรรมเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจและกิจกรรมการปะทะสัมพันธ์ในชุมชนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้แก่ กิจกรรมทางเลือก และกิจกรรมของเด็ก คือกิจกรรมทาง

เลือกและกิจกรรมของเด็กซึ่งเกิดขึ้นเป็นสัดส่วนที่น้อยในจำนวนกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนทั้งหมด และกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะหยุดนิ่งอยู่กับที่ (inactive) หรือเคลื่อนที่ต่ำ (moderate inactive) โดยกิจกรรมของเด็กทั้งหมดเป็นกิจกรรมการเล่นเชิงจินตนาการ (fantasy play) และพบว่าพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมของเด็กเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันคือ กิจกรรมของเด็กทั้งสองชุมชนเกิดขึ้นบนเส้นทางสัญจรหลักเป็นจำนวนมากที่สุด ถึงแม้ว่าในชุมชนคลองด่านจะมีการจัดสรรพื้นที่สนามเด็กเล่นที่มีเครื่องเล่นเด็กเอาไว้ แต่ก็พบว่ากิจกรรมของเด็กเกิดขึ้นบนเส้นทางสัญจรหลักเป็นจำนวนมากกว่าบนสนามเด็กเล่น ทั้งนี้จากการศึกษาถึงอุปนิสัยการใช้พื้นที่ในละแวกที่พักอาศัย เพื่อประกอบกิจกรรมการเล่นต่างๆ โดย Jan Gehl (1987) พบว่า เด็กๆ จะเล่นบริเวณที่มีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นมากๆ เป็นพื้นที่ที่เหตุการณ์ต่างๆ มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นได้มากที่สุด ดังนั้นเด็กๆ มักจะเล่นอยู่ตามแนวถนน หรือใกล้ทางเข้า-ออกของบ้าน มากกว่าที่จะไปเล่นอยู่บนสนามหญ้าหรือพื้นที่ที่จัดเอาไว้ให้ แต่อยู่ในตำแหน่งที่เงียบเหงา ไม่มีกิจกรรมอื่นๆ เกิดขึ้น และไม่สามารถมองเห็นกิจกรรมอื่นๆ ได้

ส่วนบทบาทของพื้นที่โล่งว่างในการรองรับการประกอบกิจกรรมสังคม (Social activity) ของชุมชนซอยพัฒนาการ 1 และชุมชนคลองด่านแตกต่างกันคือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่าน มีลักษณะการประกอบกิจกรรมที่หลากหลายกว่ากิจกรรมบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ 1 คือ กิจกรรมสังคมบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่านเกิดขึ้นทั้งในลักษณะกิจกรรมหยุดนิ่งอยู่กับที่ (inactive) หรือการสนทนา และกิจกรรมในลักษณะเคลื่อนที่ (active) หรือการเล่นกีฬา ส่วนกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ 1 นั้นเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะหยุดนิ่ง (inactive) ทั้งหมด ทั้งนี้พบว่าลักษณะของกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่คือ พื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ 1 ที่มีบทบาทในการรองรับกิจกรรมสังคมเป็นพื้นที่หลัก ได้แก่ พื้นที่กิ่งสาธารณะ และเส้นทางสัญจรหลัก โดยพื้นที่กิ่งสาธารณะในชุมชนซอยพัฒนาการ 1 นั้น เป็นพื้นที่ขนาดเล็ก ส่วนเส้นทางสัญจรหลักนั้นมีรูปแบบของพื้นที่ที่เป็นเส้น แคบ จึงจัดเป็นพื้นที่ที่มีข้อจำกัดในการรองรับกิจกรรมทั้งสองประเภท ส่วนพื้นที่โล่งว่างประเภทหลักที่ทำหน้าที่ในการรองรับกิจกรรมสังคมในชุมชนคลองด่าน ได้แก่ พื้นที่กิ่งสาธารณะ และลาน โดยพบว่าบนพื้นที่กิ่งสาธารณะกิจกรรมสังคมเกิดขึ้นในลักษณะหยุดนิ่งอยู่กับที่ ส่วนบนลานนั้นกิจกรรมเกิดขึ้นในลักษณะของการเคลื่อนที่ เนื่องจากพื้นที่ลานในชุมชนคลองด่าน เป็นพื้นที่รูปแบบจุดที่มีศักยภาพในการรองรับกิจกรรมกลุ่มที่เคลื่อนที่ได้ดี อีกทั้งเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ จึงทำให้พื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่านจัดเป็นพื้นที่

ที่ที่มีศักยภาพในการรองรับกิจกรรมได้หลากหลายรูปแบบมากกว่าพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1 แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับลักษณะการกระจายตัวของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านแล้ว ก็พบว่ากิจกรรมสังคมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่าน เกิดขึ้นในลักษณะที่กระจายไปบนพื้นที่โล่งว่างต่างๆในชุมชน เป็นกลุ่มๆ ทั้งกลุ่มบ้านใกล้เคียงและกลุ่มเฉพาะ ดังเช่นกลุ่มผู้ประกอบการกิจกรรมบนลานกีฬาในชุมชน ซึ่งได้แก่ เพศชายวัยรุ่นและหนุ่มสาว เป็นหลักกิจกรรมสังคมที่เกิดขึ้นอย่างกระจายทั่วพื้นที่ โดยไม่มีพื้นที่ศูนย์กลางชุมชนที่เกิดขึ้นบนพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่าน จึงทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่าพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่านเป็นพื้นที่ที่มีคุณภาพและมีบทบาทต่อการปะทะสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน แต่ก็สรุปได้ว่าบทบาทของพื้นที่โล่งว่างในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ และการปะทะสัมพันธ์นี้จะมีมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เองเป็นหลัก

6.3 สรุปบทบาทของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน

พื้นที่โล่งว่างในชุมชนแออัดเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆของผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดค่อนข้างสูง เป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความเฉพาะและจำกัด จากการศึกษาพบว่าพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1 และชุมชนคลองด่าน เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างกันทั้งในด้านขนาด ตำแหน่ง และสภาพพื้นที่ แต่การใช้ประโยชน์พื้นที่โล่งว่างในสองชุมชนที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันก็คือ การใช้พื้นที่โล่งว่างรอบๆตัวอาคารไปเพื่อการจอดหรือวางวัตถุ อุปกรณ์ที่ ล้นออกมา หรือเพื่อทดแทนพื้นที่ส่วนที่ขาดหายไปในตัวอาคารพักอาศัยในชุมชน โดยวัตถุ อุปกรณ์ต่างๆได้แก่ อุปกรณ์เกี่ยวกับครัวเรือน อุปกรณ์ประกอบอาชีพ และยานพาหนะ พื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านส่วนหนึ่งจึงมีบทบาทเป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะ หรืออาจถูกλώงล้ำและใช้เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล(private space) โดยลักษณะการใช้พื้นที่ดังกล่าว ส่งผลให้การใช้พื้นที่เพื่อการประกอบกิจกรรมของผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชน มีความใกล้ชิดกันระหว่างพื้นที่ภายในอาคารและพื้นที่โล่งว่างนอกอาคารในชุมชน และจากการศึกษาก็ยังพบว่า พื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน เป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ต่อการประกอบอาชีพ ในด้านที่เป็นพื้นที่เพื่อการจอด/วางวัตถุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพต่างๆ และเนื่องจากผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนชอยพัฒนาการ1 มีการประกอบอาชีพค้าขายเป็นจำนวนมากกว่าผู้อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองด่าน ส่งผลให้พื้นที่โล่ง

ว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1 เป็นพื้นที่ที่มีบทบาทต่อการประกอบอาชีพของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนสูงกว่าชุมชนคลองด่าน

ส่วนบทบาทของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านในด้านอื่นๆ ซึ่งได้แก่ บทบาทในด้านการปะทะสัมพันธ์ของคนในชุมชน และการสังฆนาการ พบว่ามีความแตกต่างกันคือ พื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1 เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีอยู่เป็นส่วนน้อย และเป็นแนวเส้นหลักในชุมชน จึงมีบทบาทในการส่งเสริมให้ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนมีโอกาสในการพบปะ ทักทาย รู้จัก คั่นเคยกันได้มากกว่าชุมชนคลองด่าน ถึงแม้ว่าเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างการเป็นพื้นที่เพื่อการประกอบกิจกรรมสังคมและทางเลือกร่วมกับกิจกรรมจำเป็นแล้วจะพบว่า พื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่านเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทในการรองรับกิจกรรมสังคมและสังฆนาการมากกว่าชุมชนซอยพัฒนาการ1 แต่เนื่องจากความกระจายตัวของพื้นที่และการจัดพื้นที่โล่งว่างให้รองรับเฉพาะกิจกรรม จึงส่งผลให้บทบาทของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนคลองด่านต่อการปะทะสัมพันธ์ของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนด้อยลงไป

โดยสรุปแล้วก็คือพื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน เป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในชุมชน มีบทบาทในด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมด้านการปะทะสัมพันธ์ของผู้อาศัยอยู่ในชุมชน และมีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อาศัยอยู่ในชุมชน บทบาทที่เด่นที่สุดของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่านก็คือ บทบาทต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้อาศัยอยู่ในชุมชน นอกจากนี้จากการที่ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนมักใช้เวลาว่างอยู่ภายในชุมชนและมีการประกอบกิจกรรมอยู่นอกอาคารภายในชุมชนยังส่งผลให้พื้นที่โล่งว่างในชุมชนเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนได้พบปะ สังสรรค์ รู้จักและคั่นเคยกัน รวมทั้งการเป็นพื้นที่ทางเลือกในการประกอบกิจกรรมสังฆนาการ หรือพักผ่อนหย่อนใจ โดยการพบปะ ติดต่อกันภายในชุมชนก็จะส่งผลต่อลักษณะการรวมกลุ่มของคนในชุมชนด้วย บทบาทของพื้นที่ในด้านนี้จะขึ้นอยู่กับสภาพทางกายภาพของพื้นที่ว่าจะสนับสนุนและส่งเสริมมากน้อยเพียงใด

6.4 ปัญหา สาเหตุ และความต้องการของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนซอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน

6.3.1 ปัญหาที่เกิดจากข้อจำกัดของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนต่อการประกอบกิจกรรมต่างๆ

เนื่องพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ในชุมชนแออัด เป็นพื้นที่ที่ไม่ได้เกิดจากการวางแผนหรือออกแบบจัดสภาพพื้นที่ แต่มีอยู่ตามลักษณะการใช้พื้นที่ที่เกิดขึ้นตามพัฒนาการการใช้พื้นที่ของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นหลัก ลักษณะของพื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่ในชุมชนแออัดจึงมีข้อจำกัดของสภาพพื้นที่ในการรองรับกิจกรรมต่างๆในชุมชน ปัญหาที่เกิดจากข้อจำกัดของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1 และชุมชนคลองด่าน มีดังนี้คือ พื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1 เป็นพื้นที่ที่มีอยู่เป็นส่วนน้อย เนื่องจากการปลูกสร้างบ้านเรือนแน่นชิดติดกันเต็มพื้นที่ชุมชน พื้นที่โล่งว่างหลักในชุมชนซอยพัฒนาการ1 ได้แก่ เส้นทางสัญจร ซึ่งเป็นพื้นที่รูปแบบเส้น กว้างเพียง 1.2 เมตร ส่งผลให้พื้นที่โล่งว่างในชุมชนซอยพัฒนาการ1เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการรองรับกิจกรรมโดยเฉพาะกิจกรรมด้านการพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมการปะทะสัมพันธ์ต่างๆได้ต่ำ ชุมชนซอยพัฒนาการ1จึงมีปัญหาขาดแคลนพื้นที่โล่งว่างเพื่อใช้ในการประกอบกิจกรรม และไม่มีพื้นที่ภายในชุมชนที่จะสามารถใช้ในการพัฒนาขึ้นเป็นพื้นที่โล่งว่างเพื่อการประกอบกิจกรรมในชุมชนได้ แต่ทั้งนี้พบว่าพื้นที่บริเวณที่มีการตั้งพระบูชาประจำชุมชน เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาขึ้นเป็นพื้นที่ศูนย์กลางในชุมชนได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของชุมชนอยู่แล้วคือ เป็นบริเวณที่มีการติดตั้งไฟส่องสว่างและเครื่องกระจายเสียงของชุมชน อีกทั้งตั้งอยู่บนเส้นทางสัญจรหลักที่มีกิจกรรมต่างๆเกิดขึ้นมาก หากได้รับการพัฒนาปรับปรุงและออกแบบ ก็สามารถพัฒนาขึ้นเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของชุมชนขนาดเล็กขึ้นได้ ส่วนชุมชนคลองด่านมีปัญหาที่เกิดจากข้อจำกัดของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนในอีกลักษณะหนึ่งคือ ชุมชนคลองด่านมีพื้นที่โล่งว่างในชุมชนมากเพียงพอต่อการรองรับการประกอบกิจกรรมในชุมชน แต่พื้นที่โล่งว่างต่างๆในชุมชนขาดความเชื่อมโยงถึงกัน และขาดพื้นที่ศูนย์กลางของชุมชนที่ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนจะสามารถใช้เพื่อประกอบกิจกรรมร่วมกันได้ นอกจากนี้จากการออกแบบสอบถามความคิดเห็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชนก็พบว่า ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนคลองด่านต้องการให้มีการปรับปรุงสภาพพื้นผิวเส้นทางสัญจรหลักให้สามารถรองรับกิจกรรมได้ในหน้าฝน เนื่องจากเส้นทางสัญจรหลักช่วงต้น บริเวณปากทางเข้าชุมชนนั้นมีสภาพพื้นผิวดินที่จะเฉอะแฉะเมื่อฝนตก นอกจากนี้ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองด่านยังเห็นว่าพื้นที่โล่งว่างในชุมชนเป็นพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัยและควรมีการติดไฟส่องสว่าง

6.3.2 ปัญหาด้านความขัดแย้งของกิจกรรม ที่เกิดจากการซ้อนทับของกิจกรรมบนพื้นที่เดียวกัน

พื้นที่โล่งว่างประเภทหลักที่มีบทบาทในการรองรับกิจกรรมเป็นจำนวนมากที่สุดทั้งในชุมชนชอยพัฒนาการ1และชุมชนคลองด่าน ก็คือเส้นทางสัญจรหลักในชุมชน กิจกรรมที่ซ้อนทับกันบนเส้นทางสัญจรหลักและมีลักษณะขัดแย้งกันมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมการสัญจรโดยเฉพาะการสัญจรด้วยล้อ และกิจกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากบนเส้นทางสัญจรหลัก ทั้งนี้กิจกรรม 2 ประเภทนี้อาจทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้

6.5 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง พัฒนา

6.5.1 ข้อเสนอแนะโดยรวม

ในการพัฒนาปรับปรุงชุมชนแออัดจะต้องอาศัยความร่วมมือและการพัฒนาการจัดการจากส่วนต่างๆ ตั้งแต่การจัดการภายในชุมชน จนกระทั่งถึงหน่วยงานในระดับต่างๆ

6.5.1.1 การจัดการภายในชุมชน

ปัญหาบางประการเกี่ยวกับพื้นที่โล่งว่างในชุมชนสามารถได้รับการพัฒนาปรับปรุงด้วยความร่วมมือของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนเองได้ โดยการใช้พื้นที่โล่งว่างที่มีอยู่อย่างจำกัดภายในชุมชนควรมีการจัดการดูแล และข้อตกลงในการใช้พื้นที่ในชุมชนขึ้นร่วมกัน ด้วยการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้มีบทบาทในการจัดการดูแลและตั้งกฎกติกาในการใช้พื้นที่โล่งว่างในชุมชนด้วยการทำข้อตกลงในการใช้พื้นที่ขึ้นร่วมกันได้ นอกจากนี้คณะกรรมการชุมชนควรมีบทบาทในการเป็นสื่อกลางที่ทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานส่วนท้องถิ่น เพื่อเสนอขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐในการปรับปรุงหรือพัฒนาพื้นที่ในชุมชนในส่วนที่ต้องใช้เงินทุนหรือเทคนิคเฉพาะ

6.5.1.2 บทบาทของหน่วยงานระดับท้องถิ่น

หน่วยงานระดับท้องถิ่นของรัฐ ควรเข้ามามีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนที่พักอาศัยหนาแน่นมากหรือชุมชนแออัด ด้วยการศึกษาศักยภาพในการรองรับจำนวนประชากรของชุมชนแออัดหนึ่งๆ ไม่ให้มีความหนาแน่นมากเกินไปจนเกิดปัญหาต่างๆขึ้น โดยอาจทำการประสานงานกับคณะกรรมการของชุมชน ให้มีการช่วยเหลือในการตรวจจับไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงและต่อเติมอาคารเป็นห้องเช่ามากเกินไป ศักยภาพในการรองรับของชุมชน เพื่อควบคุมจำนวนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนไม่ให้มีความหนาแน่นจนเกินไป

แล้วจึงทำการพัฒนาชุมชนตามแนวทางที่เหมาะสมต่อไป สำหรับชุมชนแออัดดังเช่นชุมชนชอยพัฒนาการ1 ซึ่งขาดแคลนพื้นที่โล่งว่างเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในชุมชนนั้น หน่วยงานระดับท้องถิ่น หรือเขตยานนาวา ควรเข้ามามีบทบาทในการจัดหาพื้นที่เพื่อพัฒนาขึ้นเป็นสวนหย่อมระดับชุมชนหรือพื้นที่รองรับกิจกรรมของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนทดแทนความขาดแคลนพื้นที่ในชุมชน

6.5.1.3 กรมพัฒนาชุมชนและฝ่ายปรับปรุงชุมชนแออัด การเคหะแห่งชาติ การพัฒนาหรือปรับปรุงพื้นที่พักอาศัยหนาแน่นมากหรือชุมชนแออัดในเขตยานนาวา ซึ่งพบว่ามีรายละเอียดการใช้พื้นที่ภายในชุมชนที่แตกต่างกันนั้น ควรได้รับการศึกษาเพื่อเลือกใช้แนวทางพัฒนาและจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ตรงกับความต้องการของผู้อาศัยอยู่ในชุมชน หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแออัดควรเข้ามามีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดการรวมตัวหรือความร่วมมือระหว่างผู้อาศัยอยู่ในชุมชน โดยเฉพาะการจัดให้มีพื้นที่ศูนย์กลางในชุมชน และการปรับสภาพพื้นที่ในชุมชนให้สามารถรองรับกิจกรรมได้ดี โดยหน่วยงานที่มีบทบาทหรือหน้าที่คาบเกี่ยวกันอยู่ซึ่งได้แก่ กรมพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานครและการเคหะแห่งชาติ ควรมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการพัฒนาชุมชนแออัด ให้เกิดการพัฒนาที่เป็นองค์รวมมากขึ้นกว่าเดิม

6.5.1.4 การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินเขตยานนาวาให้เป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมหรือพื้นที่สีแดงทั้งเขต ไม่ทำให้เกิดการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบแต่ยังคงเป็นการปล่อยให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเกิดขึ้นอย่างไรก็ตาม เนื่องจากบนพื้นที่เขตยานนาวามีการใช้ประโยชน์ที่ดินอยู่เดิม การพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตยานนาวาจึงควรมีการศึกษากิจกรรมบนพื้นที่เขตที่มีอยู่เดิม แล้วจัดทำผังเฉพาะขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการรองรับการพัฒนาต่างๆบนพื้นที่เขต โดยเฉพาะพื้นที่พักอาศัยหนาแน่นมาก ควรจะได้รับการพิจารณาอยู่ในแนวทางพัฒนาด้วย

6.5.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่โล่งว่างในชุมชนชอยพัฒนาการ1 และชุมชนคลองด่าน

6.5.2.1 ชุมชนชอยพัฒนาการ1

- จำกัดและควบคุมความหนาแน่นในชุมชนตามศักยภาพในการรองรับของพื้นที่ชุมชน
- ส่งเสริมการรวมตัวและบทบาทของคณะกรรมการชุมชน เนื่องจากการใช้พื้นที่โล่งว่างในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือและข้อตกลงในการใช้พื้นที่ร่วมกันสูง
- ออกแบบ พัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพภายในชุมชน ซึ่งได้แก่พื้นที่บนทางสัญจรหลัก บริเวณที่ตั้งพระพุทธรูปของชุมชนขึ้นเป็นพื้นที่ศูนย์กลางขนาดย่อมของชุมชน
- เส้นทางสัญจรภายในชุมชนควรได้รับการพัฒนาให้มีความกว้างมากกว่า 1.2 เมตร เนื่องจากผู้อาศัยในชุมชนบางส่วนต้องเข็นรถเข็นขายสินค้าเข้า-ออก และผู้สัญจรรายอื่นได้รับความเดือดและมีปัญหาในด้านการหลบหลีก
- หน่วยงานระดับท้องถิ่นควรเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการสำรวจและจัดหาพื้นที่เพื่อพัฒนาขึ้นเป็นสวนหย่อมระดับละแวก เพื่อเป็นพื้นที่ทางเลือกในการประกอบกิจกรรมของผู้อาศัยอยู่ในชุมชน
- ในการพัฒนา ปรับปรุงชุมชนจำเป็นต้องคำนึงถึงความจำเป็นในด้านการใช้พื้นที่ โดยเฉพาะเพื่อการประกอบอาชีพของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นสำคัญ

6.5.2.2 ชุมชนคลองด่าน

- พัฒนาสภาพทางกายภาพของพื้นที่ชุมชน โดยเฉพาะในด้านความเชื่อมต่อของพื้นที่โล่งว่างในชุมชน เพื่อประโยชน์ด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมด้านการปะทะสัมพันธ์ของผู้อาศัยอยู่ในชุมชน
- พัฒนาสภาพพื้นผิวของเส้นทางสัญจร และการติดไฟส่องสว่างตามพื้นที่สาธารณะในชุมชน เนื่องจากชุมชนคลองด่านเป็นชุมชนที่ล้อมรอบด้วยพื้นที่ว่างรกร้าง และต้นไม้รกทึบ อันส่งผลให้ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนรู้สึกไม่ปลอดภัยในการใช้พื้นที่โล่งว่างในชุมชน
- พัฒนาพื้นที่ภายในชุมชนให้เป็นพื้นที่ศูนย์กลางที่ผู้อาศัยอยู่ในชุมชนจะสามารถใช้เพื่อพบปะ สังสรรค์ หรือประกอบกิจกรรมร่วมกัน

- พัฒนabatบาทของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการดูแล รักษา พื้นที่โล่งว่างในชุมชน และทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานนอกชุมชน

6.5 ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อ

จากการศึกษาถึงบทบาทของพื้นที่โล่งว่างในชุมชนแออัด พบว่าชุมชนแออัดในเขตยานนาวามีลักษณะการใช้พื้นที่ภายในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพื้นที่กับผู้อาศัยอยู่ในชุมชน และสภาพของพื้นที่ในชุมชน การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพื้นที่โล่งว่างนี้ช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงลักษณะการใช้พื้นที่ภายในชุมชนแออัด และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางเลือกในการพัฒนาชุมชนแออัดต่อไปได้ จึงควรมีการศึกษาถึงลักษณะการใช้พื้นที่ในชุมชนแออัดต่างๆ ใหม่มากยิ่งขึ้น รวมทั้งการศึกษาที่ไม่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและระยะเวลาควรทำการศึกษารวมไปถึงลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้อาศัยอยู่ในชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย

